

ХУЛОСАИ НИҲОИИ
шурои диссертатсионии 6D.КOA-069 назди Донишгоҳи давлатии
омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ барои дарёфти
дараҷаи илмӣ номзади илм

Парвандаи аттестатсионии №
Қарори шурои диссертатсионӣ аз 13.09.2023, №16

Барои сазовор донистани Шаробова Маҳбуба Қурбонмуродовна,
шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмӣ номзади илмӣ
филология

Диссертатсияи Шаробова Маҳбуба Қурбонмуродовна дар мавзӯи «Мавқеи жанри ғазал дар эҷодиёти Ашур Сафар», барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмӣ филология аз рӯи ихтисоси 10.01.04 - Таърихи адабиёт, равобити адабӣ дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D.КOA-069-и назди Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ (734003, шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 121; фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-уми декабри соли 2022, таҳти №308) 3-юми июли соли 2023, суратмаҷлиси №16 ба ҳимоя қабул гардидааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ **Шаробова Маҳбуба Қурбонмуродовна** 6-уми январи соли 1981 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таваллуд шудааст. Соли 2003 факултети журналистикаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро бо ихтисоси рӯзноманигорӣ хатм кардааст. Баъд аз хатми Донишгоҳ то соли 2012 дар боғчаи бачагонаи №165-и ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе ҳамчун мураббия фаъолият намудааст. Аз соли 2017 инҷониб дар Донишгоҳи давлатии Данғара ба ҳайси ассистенти кафедраи забон ва адабиёти тоҷик ва ҳамзамон дар кафедраи рӯзноманигорӣ фаъолият намуда истодааст. Дар соли 2022 аспирантураи донишгоҳи мазкурро бо ихтисоси 10.01.03 – Адабиёти тоҷик хатм намудааст. Солҳои 2021-2022 дар Донишгоҳи давлатии Данғара ҳамчун муовини декан оид ба рушди нуруи зеҳнӣ адои вазифа намудааст.

Диссертатсия дар кафедраи забон ва адабиёти тоҷики факултети филология ва рӯзноманигории Донишгоҳи давлатии Данғара иҷро шудааст.

Роҳбари илмӣ – Саидҷаъфаров Озод Шовалиевич - доктори илмӣ филология, профессори кафедраи забони тоҷикии Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон.

Муқарризони расмӣ:

1. Сирочиддини Эмомалӣ, доктори илмӣ филология, профессори кафедраи назария ва адабиёти навини форсии тоҷикии факултети филологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон;

2. Муҳаммадиев Шамсиддин Муродович, номзади илмӣ филология, ходими пешбари илмӣ шуъбаи таърихи адабиёти Институти забон ва

адабиёти ба номи Рӯдакии Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон ба диссертатсия тақризи мусбат пешниҳод намудаанд.

Муассисаи пешбар – МДТ «Донишгоҳи байналмилалӣ забонҳои хориҷии Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода», дар тақризи мусбати худ, ки аз ҷониби мудири кафедраи назария ва таърихи адабиёт, номзоди илми филология Н. С. Шамсов, доктори илми филология Л.М. Давлатбеков, котиби илми ҷаласа – номзоди илми филология Ш.Э. Боев ва имзою муҳри ректори муассиса, доктори илми филология, профессор Ж.Б. Гулназарзода пешниҳод шудааст, қайд шудааст, ки диссертатсияи номзоди Шаробова Маҳбуба Курбонмуродовна дар мавзӯи «Мавқеи жанри ғазал дар эҷодиёти Ашур Сафар» ба талаботи бандҳои 31-37-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илми номзоди илми филология аз рӯи ихтисоси 10.01.04 - Таърихи адабиёт, равобити адабӣ сазовор мебошад.

Муқарризон ва муассисаи пешбар бо дарназардошти муқаррароти бандҳои 67-70 ва 74-75-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, интихоб ва таъин гардидаанд. Интихоби муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар ба он асоснок мегардад, ки онҳо мутахассисони бевоситаи соҳаи адабиётшиносӣ буда, дар корҳои илмию таҳқиқотӣ фаъолна иштирок менамоянд ва дар ин самт асару мақолаҳои зиёде таълиф кардаанд, ки мазмуну муҳтавои онҳо ба мавзӯи диссертатсияи мазкур иртибот дорад.

Довталаби дараҷаи илмӣ доир ба мавзӯи диссертатсия 6 мақолаи илмӣ ба нашр расонидааст, ки аз ин 4-тоаш дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба чоп расидаанд. Маводи интишоргардида нуктаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва мазмуни диссертатсияро инъикос намуда, саҳми шахсии муаллифро собит менамоянд.

I. Таълифоти муаллиф дар маҷаллаҳои илми тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон:

[1-М]. Шаробова М.Қ. Унсурҳои халқӣ дар ғазалиёти Ашур Сафар / М.Қ. Шаробова // Паёми Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав. Бахши илмҳои филологӣ. - Бохтар. 2021. №1/4 (92). – С.33-39.

[2-М]. Шаробова, М.Қ. Тасвир ва тавсифи зан-модар дар ғазалиёти Ашур Сафар / М.Қ. Шаробова // Паёми Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав. Бахши илмҳои филологӣ. - Бохтар. 2022. №3. – С.25-31.

[3-М]. Саидҷаъфаров О.Ш., Шаробова, М.Қ. Вижагиҳои поэтикӣ ва сабкии ғазалиёти Ашур Сафар / О.Ш. Саидҷаъфаров / М.Қ. Шаробова // Суханшиносӣ. – Душанбе. 2022. №1. – С.105-119.

[4-М]. Шаробова, М.Қ. Ғазалиёти Ашур Сафар ва хусусиятҳои сохториву мавзуии онҳо / М. Шаробова // Маҷаллаи илмӣ «Суханшиносӣ». – Душанбе, 2022. №3. – С.112-122.

II. Мақолаҳои муаллиф дар маҷмуаҳо ва нашрияҳои дигари илмӣ:

[5-М]. Шаробова, М.Қ. Қойгоҳи тамсил дар ғазалиёти Ашур Сафар / М.Қ. Шаробова // Маводи Конференсияи илмӣ-назариявӣ дар мавзуи «Мақоми Абурайҳони Берунӣ дар таърихи тамаддуни форс-тоҷик, баҳшида ба 1050-солагии мутаффакири бузург» (26-27 майи соли 2023). – Бохтар. – С.422-430.

[6-М]. Шаробова, М.Қ. Зан ҳаллоқи насли башар / М.Қ. Шаробова // Маҷмуаи маводи Конференсияи илмӣ баҳшида ба рӯзи умумичаҳонии занон дар соҳаи илм таҳти унвони «Занон ва рушди илми муосир». – ДДД. 2022. – С.210-213.

Ба автореферати диссертатсия аз муассиса ва муҳаққиқони зерин тақризҳо ба шурои диссертатсионӣ ворид шудаанд:

1. Тақризи Дӯстов К.А. – доктори илми филология, мудири кафедраи забон ва адабиёти тоҷики МДТ «Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншох Шохтемур» пешниҳод гардида, тақриз мусбат буда, дар он се эрод гирифта шудааст: 1) Агар таҳқиқи мавзӯи қиёсан бо чанд тан аз шурои ҳамасри адабии Хатлон сурат мепазирофт, он гоҳ махсусияти ғазалиёти шоир бештару беҳтар зоҳир мешуданд; 2) Дар диссертатсия санъатҳои лафзӣ ба таври бояду шояд мавриди баррасӣ қарор нагирифтаанд. Беҳ мебуд, агар муаллифи диссертатсия фаслери дар боби 4-ум ба ин мавзӯи мебахшид; 3) Дар диссертатсия баъзе хатоҳои имлоӣ дар қорбурди вожагони иқтибосӣ ва андешаҳои духӯра вомерӯанд. Муаллифро зарур аст, ки ба қоидаҳои навини имлои забони тоҷикӣ дар мавриди қорбурди вожагони арабӣ муроҷиат намояд.

2. Тақризи доктори илми филология, дотсенти кафедраи адабиёти тоҷики Донишгоҳи давлатии Қӯлоб ба номи Абуабдуллоҳ Рӯдакӣ Н. Ашӯрова низ мусбат буда, дар он эроду пешниҳодҳои зерин манзур шудаанд: 1) Агар дар оғози боби 1-уми диссертатсия роҷеъ ба рӯзгор ва вижаҳои зиндагонии Ашур Сафар фасле ҷудо мешуд, хубтар мешуд; 2) Агар дар фасли 2-юми боби 1-ум, қабл аз вурӯд ба мавзуи ғазалиёти шоир, муаллиф зерфаслери ба дигар жанрҳои ашъори шоир, аз ҷумла ашъори дар шакли нав сурудашудаи вай ихтисос меод, хубтар мешуд; 3) Агар муаллиф бо дарназардошти имлои забони тоҷикӣ исми шоирро яқхел менавишт, беҳтар буд.

3. Дар тақризи номзади илми филология, дотсенти кафедраи адабиёти классикии тоҷики МДТ «Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Б. Ғафуров» Азизов Сорбон ба дастовардҳои доғалаб ва аҳамияти назарӣ амалии таҳқиқ таъкид гардида, ба автореферат се эрод гирифта шудааст: 1) Хуб мебуд, ки муаллиф дар фасли аввали боби 1-ум роҷеъ ба мавқеи жанри ғазал дар адабиёти муосири тоҷик то замони Ашур Сафар маълумот дода, баъдан ба баррасии қойгоҳи жанри ғазал дар эҷодиёти ин шоир мепардохт; 2) Сарчашма ва саҳифаи иқтибосҳои

диссертатсия хуб мебуд, ки дар поварақ ишора мегардид; 3) Дар фасли аввали боби 3-юм, ки муаллиф “Поэтикаи ғазалиёти Ашур Сафар”-ро дар доираи корбурди вазни аруз ва қофияву радиф баррасӣ кардааст, бештар маълумот роҷеъ ба вижагиҳои корбурди қофияву радиф додааст. Аз ин рӯ, хуб мешуд, ки роҷеъ ба корбурди вазн ҳам мисолҳои бештар меовард.

4. Тақризи номзади илми филология, мудирӣ кафедраи забони тоҷикӣ ва ҳуҷҷатнигорӣ Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Додихудоев Раҷабалӣ дар маҷмӯъ мусбат буда, дар он чунин эродҳо гирифта шудаанд: 1) Дар автореферати диссертатсия ҷо-ҷо ғалатҳои техникаву имлоӣ ва баъзан услубӣ дар ҷумлаҳо ба назар мерасанд, ки ислоҳи онҳо ба фоидаи кор мебошанд; 2) Дар дохили автореферат қорҳои анҷомдодаи муҳаққиқони ватанию хориҷӣ нишон дода шудааст, аммо дар поварақ кам ба назар мерасанд; 3) Дар қисмати нашри таълифоти илмӣ муаллиф 6 мақолаи тақризшаванда зикр кардааст, вале дар автореферат чорто нишон дода шудааст.

Шурои диссертатсионӣ қайд менамояд, ки аз тарафи довталаби дараҷаи илмӣ дар асоси иҷро кардани таҳқиқоти илмӣ:

- унвонҷӯ Шаробова Маҳбуба Қурбонмуродовна тавҷам бо иҷро кардани таҳқиқоти илмӣ бо истифода аз назария ва равишҳои илмӣ-таҳқиқотӣ роиҷ ба омӯзиши жанри ғазал ва муайян кардани мавқеи жанри мазкур дар эҷодиёти Ашур Сафар пардохта, қори илмӣ аз нигоҳи адабиётшиносӣ арзишмандро **ба анҷом расонидааст;**

- дар адабиётшиносии тоҷик бори аввал роҷеъ ба ғазалиёти шоири маъруфи ҳавзаи адабии Хатлон Ашур Сафар таҳқиқоти густардаи диссертатсионӣ сурат гирифта, мавқеи жанри ғазал дар эҷодиёти вай **мушаххас шудааст;**

- хусусиятҳои сохториву шаклӣ ва мавзуии ғазалиёти Ашур Сафар бори аввал ба таври мукамал **муайян гардидааст;**

- вижагиҳои поэтикӣ ва сабкии ғазалиёти Ашур Сафар бо мисолҳои шоҳид аз эҷодиёти шоир **собит шудааст;**

- таъйини ҳунари шоирӣ ва завқу салиқаи зебошинохтии шоир бо таъя ба ғазалиёти ӯ аз бозёфтҳои муҳимми диссертатсия **ба шумор меравад.**

Аҳаммияти назариявии таҳқиқот ба он асоснок карда шудааст; ки ки хулосаҳои диссертатсия ва маводи он метавонанд дар таҳқиқи адабиёти ҳамин давра, баҳусус, пажӯҳиши жанри ғазал дар нимаи дуҷуми асри гузашта ва ибтидои истиқлол мавриди истифода қарор гиранд. Маводи диссертатсия ва андешаҳои муаллифи он метавонанд, дар такмили масоили назариявии адабиётшиносӣ, ҳамчунин, вижагиҳои сохторӣ мундариҷавӣ жанрҳои адабӣ, таҳлили сабкишиносии матнҳои адабӣ ва амсоли инҳо мусоидат кунанд.

Дар чараёни таҳлилу баррасии мавзӯ аз афкори назарӣ ва таҷрибаҳои илмӣ донишмандону ховаршиносони маъруфи ватанию хориҷӣ, аз ҷумла, И. С. Брагинский, А. Мирзоев, Ю. Бобоев, А. Абибов,

А. Афсаҳзод, Р. Ҳодизода, А. Сайфуллоев, А. Ҳаким, Р. Мусулмониён, А. Абдуманнонов, Ю. Акбарзода, Х. Асозода, Х. Шарифов, А. Кӯчарзода, Р. Ваҳхобов, Абдулхусайни Зарринқуб, Маҳмуд Ибодиён, Алиасғари Шеърдӯст, Шафеии Кадканӣ, Муаззама Иқболӣ ва дигарон истифода шуда, андеша ва дастовардҳои илмии онҳо ҳамчун заминаҳои назарии таҳқиқ қорбурд гардидаанд.

Таҳқиқоти диссертатсионии мазкур дар асоси методҳои таърихӣ-муқоисавӣ, тавсифӣ-таҳлилӣ, таҳлилӣ-оморӣ, таҳлили сохтори асари бадеӣ ва концепсияи таҳлили забону услуби асари бадеӣ, таҳқиқи типологии жанрҳо навишта шудааст.

Аҳамияти натиҷаҳои ба дастовардаи докталаби дараҷаи илмӣ дар амалия, чунин тасдиқ карда мешаванд, ки натиҷаву хулоса ва маводи илмии диссертатсия дар таҳқиқи амалии адабиёти интиҳои давраи шуравӣ ва ибтидои даврони истиқлоли тоҷик, омӯзиши жанри ғазали муосир қобили истифодаанд. Мавод ва масоилу натиҷагирҳои алоҳидаи диссертатсияро дар навиштани китобҳои дарсӣ, дастурҳову васоити таълимӣ, мурағаб сохтани барномаҳои дарсӣ аз курси адабиёти муосир, таҳияи курси лексияҳо оид ба таърихи адабиёт, курс-семинарҳо роҷеъ ба жанрҳои адабӣ ва амсоли инҳо метавон истифода бурд.

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ дар он зоҳир мегардад, ки дар таҳқиқи диссертатсионӣ аз концепсияҳои илмӣ ва назарияи адабиётшиносони хориҷию ватанӣ истифода шудааст. Дар маҷмӯъ, дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ аз дақиқияти маълумот, мутобиқат намудани ҳаҷми маводи таҳқиқ, қорқарди натиҷаҳои таҳқиқ, ҳаҷми интишорот ва интиҳоби методҳои таҳқиқ бармеояд. Хулоса ва тавсияҳо дар асоси таҳлили илмии натиҷаҳои таҳқиқ пешниҳод гардидаанд.

Саҳми шахсии докталаби дарёфти дараҷаи илмиро дараҷаи дарки масъалаҳои дар диссертатсия баррасишуда, натиҷа ва хулосаҳои асосии қор, муқаррароти ба ҳимоя пешниҳодшуда ва мустақил ифода шудани нуқтаи назари ӯ нисбат ба мавзӯи таҳқиқ таъйид мекунанд. Тарх, баррасӣ ва қорқарду таҳлили мавзӯи диссертатсионӣ маҳсули фаъолияти чандинсолаи муаллиф мебошад. Саҳми фардии муҳаққик дар омӯзиш ва баррасии жанри ғазалиёти Ашур Сафар ва муҳимтарин хусусиятҳои сохториву мавзӯӣ, поэтикиву сабкӣ ва бадеии онҳо ва муайян қардани мавқеи жанри мазкур дар эҷодиёти шоир зоҳир мегардад. Мавзӯи мазкур бори нахуст дар адабиётшиносии тоҷик ба таври системанок ва густарда дар шакли диссертатсия аз ҷониби муаллиф мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст.

Дар ҷаласаи шурои диссертатсионии 6D.KOA-069-и назди Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С.Айнӣ аз 13 сентябри соли 2023 дар бораи сазовор донишгари Шаробова Маҳбуба Қурбонмуродовна ба дараҷаи илмии номзади илми филология қарор қабул карда шуд.

Ҷангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар шурои диссертатсионӣ 12 нафар, аз ҷумла 4 нафар докторони илм аз рӯи ихтисоси 10.01.04 – Таърихи адабиёт, равобити адабӣ иштирок доштанд.

Дар овоздиҳӣ 12 нафар иштирок намуд. Аз 12 нафар аъзои ба ҳайати шурои диссертатсионӣ шомилбуда овоз доданд: тарафдор – 12 нафар, муқобил – нест, бетараф – нест, бюллетенҳои безътибор – нест.

Раиси шурои диссертатсионӣ,
доктори илми филология, профессор

Салихов Ш.А.

Котиби илмии шурои диссертатсионӣ,
доктори илми филология, профессор

Восиева Р.Қ.

13.09.2023

